

УДК 94(438)

Уляна Безпалько

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ОБРЯДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА СТАНОВЛЕННЯ УНІЙНОЇ ЦЕРКВИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті проаналізовано проблему збереження православної обрядової практики як пріоритетну складову становлення Російської унійної церкви на початку ХХ ст., висвітлено деякі особливості розбудови католицизму східного обряду в контексті унійної діяльності митрополита Андрея Шептицького та Леоніда Федорова.

Ключові слова: православної обряд, Унійна церква, А. Шептицький, Л. Федоров, латинізація.

Актуальність дослідження визначається потребою наукового висвітлення та осмислення проблем і перспектив розбудови Католицької церкви східного обряду в Російській імперії на початку ХХ ст., необхідністю чіткого структурованого аналізу теоретичних засад і канонічно-нормативної бази зазначеного процесу, вивченням ролі східного обряду у формуванні нової греко-католицької ідентичності на теренах Російської імперії.

Наукова новизна публікації полягає у спробі комплексного дослідження процесів становлення унійної моделі трансформації церковно-християнського простору в Російській імперії крізь призму збереження і розвитку східної християнської традиції.

Метою статті є визначення основних проблем збереження "чистоти" православної обряду як однієї з концептуальних основ становлення Російської греко-католицької церкви.

Об'єктом дослідження є Російська католицька церква східного обряду (далі – РКЦСО) на початку ХХ ст.

Предмет дослідження – процеси розбудови російського унійного руху зазначеного періоду, заснованого, в першу чергу, на збереженні східної літургійної традиції.

Хронологічні рамки досліджуваної проблеми охоплюють період зародження і розвитку РКЦСО від моменту структуризації першої громади до утворення Російського католицького екзархату (1901–1917 рр.).

Різноманітні аспекти проблем розбудови і становлення РКЦСО, зокрема, під проводом митрополита А. Шептицького, розвитку унійного руху в його суспільно-культурному дискурсі, формування інституційної моделі функціонування РКЦСО висвітлені у працях таких вітчизняних та зарубіжних дослідників, як Ю. Аввакум [1], Е. Бистрицька [2], М. Вавжонек [3], Л. Гентош [4], А. Тамборра [5], О. Юдін [6].

Аналізуючи процеси зародження і розвитку унійного руху на території Російської імперії на початку ХХ ст., неможливо обійти увагою питання збереження ідентичного східного обряду богослужіння як одного з основоположних аспектів становлення Унійної церкви. Попри позірну очевидність і важливість зазначеного питання, інтеграція східної обрядової практики у католицьку канонічну традицію у Російській імперії проходила доволі болісно та неоднозначно, і пов'язувалася з низкою труднощів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Для повноти розуміння проблеми, варто зазначити, що проект російського уніонізму з самого початку визначався його творцями, зокрема папою Левом XIII та митрополитом Галицьким Андреем Шептицьким, як такий, що скеровувався на розбудову католицизму східного візця в усій повноті обрядової "чистоти" при канонічному підпорядкуванні Святому Престолу [5, с. 297–298]. Формат нової унії до певної міри протиставлявся концепції створення Греко-католицької церкви, котра діяла на території Східної Галичини і відзначалася високим рівнем латинізації, на що неодноразово вказували її численні критики, у тому числі, й з-поміж лідерів унійного руху [7, с. 70–72].

Окреслену тезу безпосередньо підтверджують основні положення енцикліки папи Лева XIII "Orientalium dignitas Ecclesiarum" ("Про гідність Східних церков") від 1894 р., у якій чітко вказувалося на потребу всебічного збереження та захисту східно-обрядової ідентичності у лоні вселенської Католицької церкви. Зазначений документ одним із основних завдань місійної діяльності католицизму називав "збереження питомого для східних порядку", а різноманітність обрядів визначав як інструмент для утвердження християнської і католицької єдності [8, с. 143–153].

Більше того, зазначене послання Лева XIII застерігало католицьких місіонерів від необдуманих і шкідливих спроб латинізувати східний обряд й порушити цілісність літургійних форм і традицій Східної церкви. Крім того, суттєво обмежувалися методи прозелітичної діяльності, а при переході у

католицизм окремих вірян східного обряду заборонялося заохочувати їх до зміни обряду на латинський. У випадку нехтування папськими вказівками, передбачалося застосування доволі суворих санкцій, аж до виключення із сану.

У цілому, аналізуючи текст енцикліки "Про гідність Східних церков", можемо відмітити, що зазначений документ однозначно скеровувався на створення оптимального середовища для збереження і розвитку східного обряду в канонічній єдності зі Святим Престолом, а також правове врегулювання деяких аспектів його внутрішнього функціонування, зокрема, розбудови системи духовної освіти, вирішення питань, пов'язаних з укладанням змішаних шлюбів тощо [9, с. 755–758].

Керуючись зазначеними настановами Святого Престолу і власними візіями проблеми відновлення церковної єдності, митрополит А. Шептицький розробив проект поширення католицизму східного обряду в Росії, котрий і був реалізований упродовж 1900–1917 рр. і завершився створенням Російського католицького екзархату [10, с. 324–325].

У центрі ідеологеми унійного руху в Росії, звісно ж, перебувало питання збереження східної літургійної практики і обрядових форм, як визначального чинника російської духовної та, до певної міри, національної ідентичності. Впродовж усієї унійної діяльності митрополит А. Шептицький опирався на основоположний принцип руху, проголошений папою Левом XIII і продовжений його наступниками – "Ut orientales catholici fiant, non ut fiant latini" ("Щоб східні були католиками, а не латинцями"). Саме ця теза стала концептуальною для формування теоретичного підґрунтя розбудови російського католицизму східного обряду і творення практичних передумов для цього процесу [11].

Своєрідним програмним документом для внутрішнього вжитку в середовищі російських унійних громад стало "Пастирське послання митрополита Андрея (Шептицького) до греко-католицького духовенства в Росії" від 3 травня 1908 р. [9, с. 240–245]. Враховуючи ситуацію канонічної невизначеності існування російських греко-католиків та секретність отриманих митрополитом повноважень на керівництво уійним рухом у Росії, це послання являло собою чи не єдиний офіційний нормативний документ, скерований на врегулювання процесів інституалізації й життєдіяльності новоствореної РКЦСО. Слід зазначити, що послання також носило секретний характер, і його поширення пов'язувалося із значними труднощами.

У зазначеному посланні А. Шептицький, передусім, наголошував на необхідності для греко-католицького духовенства в усій повноті дотримуватись "чистоти" східного обряду при здійсненні богослужінь, не залишаючи можливості для довільного трактування цієї категоричної вказівки. Метою досягнення церковної єдності митрополит визначав не уніфікацію обрядової практики, а досягнення істинного православного благочестя у євангельському дусі. Поширена в окремих випадках обрядова "творчість" відокремлених одне від одного лідерів російського католицизму східного обряду була неприйнятною і шкідливою для справи становлення уійного руху в цілому. Варто зазначити, що А. Шептицький у своїй обрядовій консервативності керувався міркуваннями стратегічного характеру, бажаючи досягти максимально ефективного результату поширення уійного руху на російських теренах [9, с. 241–242]. Необхідність такої категоричності зумовлювалася особливостями внутрішнього становища в середовищі російських греко-католицьких громад, котрі ми розглянемо нижче.

Відсутність чіткого юридичного підпорядкування певному адміністративному осередку на початковому етапі становлення російських греко-католицьких громад призвела до того, що розуміння концептуальних основ становлення уійного руху й бачення шляхів його практичної реалізації в окремих представників католицького східно-обрядового духовенства у Росії суттєво відрізнялися, й нерідко еволюціонували в межах абсолютно полярної амплітуди поглядів. Зокрема, у середовищі уійних громад не було однозначної визначеності щодо можливості застосування в богослужбовій практиці певних латинських запозичень, необхідності кардинального очищення східного обряду і методології налагодження міжконфесійних взаємин з офіційним православ'ям та Російською католицькою церквою.

Аналізуючи листування митрополита А. Шептицького з лідерами громад російських католиків східного обряду, зокрема, І. Дейбнером, О. Зерчаніновим, можна простежити відсутність чітких релігійно-світоглядних орієнтирів щодо обрядового питання навіть у цих, відданих уійній справі та особисто митрополиту А. Шептицькому, осіб. На противагу зазначеним діячам, єдиним сподвижником уійного руху, котрий володів чітким стратегічним баченням перспектив розбудови РКЦСО та залишався переконаним і послідовним поборником "чистоти" східного обряду впродовж усієї своєї духовної діяльності, був Леонід Федоров, про внесок якого у розвиток уійного питання йтиметься далі.

Нагадаємо, що Л. Федоров прибув до львівської резиденції митрополита А. Шептицького у 1902 р., маючи намір продовжити богословські студії у Римі. Це знайомство мало наслідком багаторічну плідну співпрацю у розбудові російського католицизму східного обряду [12, с. 46–47].

За підтримки митрополита, Л. Федоров отримав змогу продовжити духовну освіту в провідному католицькому закладі – єзуїтській папській колегії у містечку Ананья, неподалік від Риму. Під час навчання Л. Федоров проявив себе як блискучий і працелюбний студент, хоч йому і довелося зіткнутися із низкою труднощів, як побутового, так особистого характеру (незнанням італійської мови, яку доводилося вивчати у вільний від безпосередніх занять час, фінансовою скрутою – єдиним джерелом матеріальної підтримки для нього залишався А. Шептицький), так і з глибокими концептуально-ідеологічними проблемами – відстоюванням права називатися католиком східного обряду і проблемою збереження власної культурно-духовної ідентичності у наскрізь латинізованому середовищі [10, с. 55–56]. Про це він неодноразово писав А. Шептицькому: "Незважаючи на всі старання "добрих" латинників та ультракатоликів, я і надалі залишаюсь палким та несхитним пропагандистом та захисником східного обряду, а через це і зазнаю всіляких утисків" [9, с. 110].

Поширення пролатинських настроїв серед російських католиків, а, зокрема, серед їх духовних лідерів, вкрай непокоїло Л. Федорова, на що він неодноразово вказував у листах до А. Шептицького. Л. Федоров особливо наголошував на необхідності втручання Римської курії у врегулювання таких проблем, як перехід росіян у католицизм латинського обряду без папського дозволу і без поважної причини на отримання такого дозволу. Він ішов ще далі й пропонував максимально обмежити можливість таких переходів, аби уникнути повторення невдалого досвіду Берестейської унії, котра стала знаряддям латинізації Галичини [9, с. 136].

Окрім того, Л. Федоров у листах до митрополита А. Шептицького неодноразово наполягав на необхідності розробки та запровадження одноманітності та суворого порядку у східному обряді, позаяк, користуючись відсутністю єдиних нормативно затверджених канонів богослужіння, греко-католицькі священнослужителі часто дозволяли собі досить вільні інтерпретації обрядових установ. А це, у свою чергу, призводило до виникнення численних непорозумінь та провокувало скептичне сприйняття усїєї східної традиції з боку її супротивників, зокрема, польського католицького кліру [9, с. 170].

Л. Федоров ставив за мету очистити східну літургійну традицію РКЦСО від пізніших доповнень, запозичених із богослужіння західного обряду, а також дещо скоротити і модернізувати східний обряд, щоб наблизити його до потреб тогочасного російського суспільства, водночас уникнувши звинувачень в латинізації. Загалом, Л. Федоров розробив цілу низку пропозицій та рекомендацій щодо уніфікації східного обряду відповідно до його історичного духу й формули, при цьому виявивши колосальний рівень богословсько-теологічної підготовки і розуміння справжньої сутності католицизму східного обряду [9, с. 204–208].

Водночас, орієнтуючись у теоретичних дискурсах уніонізму, Л. Федоров нерідко допускав надмірну жорсткість і упередженість в оцінках чисто практичних проблем, що стосувалися розбудови Церкви російських греко-католиків. Досить промовистим був той факт, що Л. Федоров критикував навіть А. Шептицького за недостатньо ревне збереження ідентичності східного обряду на території Галицької митрополії, вказуючи на неглибоке усвідомлення митрополитом своєї приналежності до візантійської християнської традиції: "Ви знаєте наш обряд, але не відчуваєте його, не живете ним, і тому не можете ще зрозуміти, в чому полягає його чистота. Ваше серце загорілось любов'ю до пропадаючих душ, а Вашим розумом Ви усвідомили необхідність збереження обряду для навернення схизматиків у лоно Католицької церкви. Тут немає нічого дивного: Ви виховувались в побожній латинській родині і, зрозуміло, глибоко прониклись духом цього обряду і західної культури" [9, с. 529–530].

Також слід враховувати той чинник, що Л. Федоров довгий час перебував за межами Росії і більшість інформації про тогочасний стан справ у Католицькій церкві та у державі загалом, черпав із особистого листування з матір'ю, близькими та соратниками по унійному руху. Тому не завжди його бачення було адекватним й виваженим, іноді, тяжіючи до ідеалізму, або ж, навпаки, – до надмірної категоричності. Деякі прихильники унійного руху і соратники А. Шептицького піддавали критиці Л. Федорова за упереджене ставлення. Зокрема, о. Лазар Березовський, навіть схилився до ідеї усунення Л. Федорова від керівництва унійним рухом [13, арк. 8].

Княгиня Наталія Ушакова – одна з активних прихильниць ідеї унії, писала Л. Федорову в 1907 р., оцінюючи ситуацію досить негативно: "Ви говорите про відродження Російської церкви. Адже її нема. Де російські католики? Насправді ж повна байдужість до своєї Церкви і якась протестантська ненависть до католиків... Адже ні громади, ні грошей, нічого нема. Ви кажете, що до нас ставляться недовірливо тому, що ми не юридична особа. Ні, просто тому, що ми католики, тобто поневолювачі, інтриганти, прихильники "чужого", зрадники" [9, с. 142–143].

Висвітлення процесу особистого духовного зростання та еволюції поглядів Л. Федорова на роль та значення Унійної церкви у розвитку світового релігійного процесу не становить предмету нашого дослідження, проте все ж у контексті співпраці з митрополитом А. Шептицьким і розуміння

парадигми розвитку унійного руху в Росії буде доцільним побіжно проаналізувати деякі погляди Л. Федорова на зазначену проблему, генеровані під час відбування його чернечого послуху у монастирі Каменця, в Боснії. Цей послух тривав упродовж 1912–1913 рр. і став корисним духовним досвідом для особистості майбутнього екзарха російських греко-католиків.

Спілкування Л. Федорова з митрополитом у цей час не припинялося, проте набуло дещо іншого, більш філософського налаштування. Л. Федоров багато медитував, займався різноманітними духовними практиками, переосмислював свою власну роль у розбудові російського уніонізму та розмірковував над подальшою долею і шляхами розвитку Церкви східних католиків Росії. Проживши тривалий час на території Галичини і близько ознайомившись з внутрішнім устроєм Греко-католицької церкви, очолюваної А. Шептицьким, Л. Федоров у своєму добровільному відлюдництві у Каменецькому монастирі отримав змогу проаналізувати накопичений досвід спілкування з унійними ієрархами та священнослужителями, громадами галицьких греко-католиків тощо [9, с. 492–505, 507–509, 512–545, 549–557, 559–583, 585–587, 591–594, 595–602].

Поступово Л. Федоров дійшов висновку, що галицька модель унії не лише є морально застарілою і не підходить для екстраполяції на російські терени, але й вимагає суттєвої внутрішньої трансформації, для збереження себе як форми релігійно-культурної ідентичності. Слід зазначити, що А. Шептицький, який у цілому розділяв такі погляди Л. Федорова і неодноразово наголошував на необхідності очищення галицької Унійної церкви від латинізуючих її обрядових нашарувань, на цьому етапі застерігав свого сподвижника від "обрядового східного шовінізму" – і, вочевидь, мав на те підстави [9, с. 563]. Хоча, слід зазначити, що, попри гостру категоричність деяких суджень, загалом критика Л. Федорова носила обґрунтований характер і стосувалася тих аспектів, у середовищі яких на сьогоднішній день необхідно шукати пояснення занепаду унійного руху в Росії.

Л. Федоров писав митрополиту: "Ви ідентифікуєте Вселенську Церкву з провінційною Латинсько-Римською Церквою і дух цієї останньої приймаєте за дух Вселенського Християнства" [9, с. 565]. Він обстоював право Східної церкви на збереження власної обрядової ідентичності і власних традицій. Не відкидаючи канонічної зверхності і морального авторитет Святого Престолу, Л. Федоров критикував Апостольську Столицю за те, що вселенськість християнства у тогочасному трактуванні Ватикану базувалася лише на традиціях західних європейських церков, цілковито відкидаючи східну традицію. Л. Федоров відстоював рівноправність Унійної церкви з іншими провінційними латинськими церквами, розуміння якої бракувало у середовищі греко-католицьких громад.

Серед існуючих нагальних проблем у розвитку уніонізму, Л. Федоров в першу чергу відзначав скептичне і недоброзичливе в цілому ставлення західних церковників до східнообрядового католицизму, як чогось половинного, неповноцінного: "...той же самий папа і ті ж кардинали і єпископи, як західні християни, не тільки не розуміють нас, але всіма силами намагаються нас латинізувати, прилучити до своєї релігійної культури. Для них... наш обряд – історичний пережиток, абсурд" [9, с. 566–567]. У листах до А. Шептицького Л. Федоров сміливо критикував Католицьку церкву за притаманні їй недоліки, а саме: нестачу аскетизму, занепад обрядової естетики, брак простої, живої віри, утилітаризм, зманіженість, пріоритет практицизму і раціоналізму. У поверненні Вселенської церкви до витоків апостольського християнства вбачав Л. Федоров особливу місію унійного руху.

Аналогічно засуджував Л. Федоров прагнення унійного духовенства Галичини в усьому наслідувати своїх західних одновірців, у чому вбачав яскраве свідчення приниженого і упослідженого становища греко-католицького кліру: "...кожен польський канонік в Галичині вважає себе вище руського митрополита". Прикро враженим був Л. Федоров прагненням греко-католицького духовенства вихолостити східний обряд, позбавити його всіх найбільш яскравих та відмінних від західного обряду ознак – інституту дияконства, причащення дітей, суворості постів, символізму обряду і точності його дотримання [9, с. 569–570].

Порівнюючи традиційне православ'я і Унійну церкву, Л. Федоров відзначав безсумнівні переваги першого, оскільки, хоча недоліки й були присутні в однаковій мірі в обох конфесіях (хабарництво і малоосвіченість священнослужителів, недостатньо ретельне виконання обрядових приписів), проте ортодоксальна церква, позбавлена елементів латинства, була ближчою до широких верств суспільства. Також Л. Федоров вказував на необхідність розширення в унійній церкві практики целібату священнослужителів, оскільки лише за цієї умови було можливим забезпечення церкви ієрархією відповідного освітнього і морального рівня: "...потрібно навчитися жити ідеалами Східної Церкви так, щоб забутий аскетизм Сходу проник в середовище священників і змусив їх покинути своїх "баб" і політиканство" [9, с. 573–574].

Л. Федоров активно працював над налагодженням міжцерковного діалогу, зокрема, багато зробив у напрямку встановлення спілкування з російськими старообрядцями. Його, як унійного діяча, приваблювала можливість відновлення усїєї повноти східного обряду в його історичному

варіанті, але водночас Л. Федоров розробляв якісно нову модель католицизму східного обряду, трансформовану й життєздатну.

Таким чином, проблема збереження "чистоти" православної літургійної традиції стала однією з концептуальних у процесі становлення РКЦСО. Попри існування нормативних документів, що регулювали цей процес, на практиці ситуація виглядала далеко не однозначною. Поширення пролатинських настроїв у середовищі греко-католицького духовенства в Росії неабияк непокоїло митрополита А. Шептицького, проте усю повноту розуміння негативного значення цього явища знаходимо у листах і працях Л. Федорова, в яких окреслено основні проблеми становлення РКЦСО, запропоновано можливі шляхи й методи їх подолання, наводиться чітка й об'єктивна критика існуючого взірця унійної церкви в Східній Галичині.

Список використаних джерел

1. Аввакумов Ю. Митрополит Андрей (Шептицький) і проблеми церковної єдності в Росії / Ю. Аввакумов // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. Число 4: Еклезіяльна й національна ідентичність греко-католиків Центрально-Східної Європи. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2003. – С. 101–114.
2. Бистрицька Е. Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878–1964 рр.) / Е. Бистрицька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 416 с.
3. Вавжонек М. Екуменічна діяльність митрополита Андрія Шептицького в Україні та Росії / М. Вавжонек. – Записки чина святого Василя Великого. – Рим, 2006. – 232 с.
4. Гентош Л. Ватикан і виклики модерності. Східноєвропейська політика папи Бенедикта XV та україно-польський конфлікт у Галичині (1914–1923) / Л. Гентош. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2006. – 456 с.
5. Тамборра А. Католическая церковь и русское православие: два века противостояния и диалога / А. Тамборра. – М.: Библиейско-богословский институт имени св. апостола Андрея, 2007. – 631 с.
6. Юдин А. Униональное движение в России и русской эмиграции в 1917 – 24 гг. / А. Юдин // Экзарх Леонид Федоров. Глава русских католиков восточного обряда. – Брюссель–Москва: Жизнь с Богом, 1993. – С. 103–152.
7. Турій О. Греко-католицька Церква та українська національна ідентичність у Галичині / О. Турій // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. Число 4: Еклезіяльна й національна ідентичність греко-католиків Центрально-Східної Європи. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2003. – С. 67–85.
8. Православие и католичество: от конфронтации к диалогу. Хрестоматия / Сост. Алексей Юдин. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 596 с.
9. Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики Росії. – Книга 1. Документи і матеріали, 1899–1917. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2004. – 924 с.
10. Диакон Василий ЧСВ. Леонид Федоров. Жизнь и деятельность / Василий фон Бурман, диакон ЧСВ. – Научні і літературні публікації "Студіон" студитських монастирів. – Ч. III–V. – Рим, 1966. – 833 с.
11. Шептицький А. Русский католический экзархат в России / А. Шептицький // Ex Oriente: Religiöse und Philosophische Probleme des Ostens und des Westens ed. Ludwig Berg. Mainz, 1927, с. 66–77. – Режим доступу: http://www.cerkva.od.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=527&Itemid=41.
12. Письмо экзарха Леонида Федорова к о. Александру Евреину // Экзарх Леонид Федоров. Глава русских католиков восточного обряда // Логос. – № 48. – 1993. – Брюссель–Москва: "Жизнь с Богом". – С. 45–62.
13. Центральный государственный исторический архив Санкт-Петербурга, ф. 821, оп. 150, д. 682, 114 л.

Ульяна Безпалько

ПРОБЛЕМА СОХРАНЕНИЯ ПРАВОСЛАВНОЙ ОБРЯДОВОЙ ПРАКТИКИ КАК ПРИОРИТЕТНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ СТАНОВЛЕНИЕ УНИАТСКОЙ ЦЕРКОВЬЮ В РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ В НАЧАЛЕ XX СТ.

В статье проанализирована проблема сохранения православной обрядовой практики как приоритетную составляющую становления российской униатской церкви начала XX ст. Освещены некоторые особенности развития католицизма восточного обряда, в контексте униатской деятельности митрополита Андрея Шептицкого и Леонида Федорова.

Ключевые слова: православный обряд, униатская церковь, А. Шептицкий, Л. Федоров, латинизация.

Ulyana Bezpalko

PROBLEM OF PRESERVATION OF THE ORTHODOX RITUAL PRACTICE AS A PRIORITY COMPONENT FORMATION UNIATE CHURCH IN THE RUSSIAN EMPIRE THE EARLY TWENTIETH CENTURY

This paper examines the problem of preservation of the Orthodox ritual practices as a priority component of the formation of the Russian Uniate church in the early twentieth century., Highlighted some features of the development of the Eastern Rite Catholicism in the context of the activities of the Uniate Metropolitan Andrey Sheptytskyi and Leonid Fedorov.

Key words: Orthodox rite Uniate Church, A. Sheptytskyi L.Fedorov, Romanization.